Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**
Nr. 8 **December 2007**
Uitgave ten behoeve van vrijwilligers en begunstigers van de stichting

In dit nummer:

Gedachtenwissel

Zandbedden in het bos

Concurrentie op komst ?

Symposium VZZ

Zwart - Witboek

Perikelen rond de Vinkeloord-familie

Nieuws en wetenswaardigheden

Brabant Dassenland

Colofon

Deze Digitale Nieuwsbrief verschijnt vier maal per jaar. Hij wordt via email verspreid onder abonnees.

Aanmelding voor de Nieuwsbrief is mogelijk door een email te sturen aan het redactie-adres.

Uw email-adres wordt uitsluitend gebruikt voor het versturen van deze Nieuwsbrief en niet voor enigerlei vorm van reclame, advertising of werving.

Afmelden kan door een email te sturen aan het redactie-adres onder vermelding van "Afmelding nieuwsbrief".

Redactie-adres:

nieuwsbrief@dassenwerkgroepbrabant.nl

Website: www.dassenwerkgroepbrabant.nl

KvK 17190229

Rabobank Boxmeer 1218.82.934

info@dassenwerkgroepbrabant.nl

Stichting Dassenwerkgroep Brabant zet zich in voor de das in Brabant. Zij doet dit onder meer d.m.v. informatieverstrekking en voorlichting, het verzamelen en verspreiden van gegevens en het verrichten van veldwerk.

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

In deze rubriek willen we de lezer van de Digitale Nieuwsbrief aan het woord laten. Als je iets te melden hebt, je hebt een leuke anecdote of een vluchtige ontmoeting met een das gehad, schrijf het ons. Ook als je over een bepaald onderwerp van gedachten wilt wisselen of wilt reageren op een artikel in een vorige nieuwsbrief kan dat. Mogelijk leidt dit weer tot een reactie op jouw Gedachtenwissel. Stuur je Gedachtenwissel van maximaal een half A4-tje als Word-document of getypt in een mailtje naar de redactie van de Nieuwsbrief.

"Het gaat goed met de das in Brabant" is een jaarlijks terugkerende uitspraak. Toegegeven, het is ook de waarheid. De bestaande dassenpopulatie in Noord-Brabant staat door planologische ontwikkelingen flink onder druk in het ene gedeelte van zijn verspreidingsgebied, en door biotoopverbetering gedijt hij in een ander gedeelte. De totale populatie is zich heel langzaam aan het uitbreiden. Zo is er een fragiele verbinding aan het ontstaan tussen de populatie van De Stippelberg bij De Rips, via Gemert richting Sint-Oedenrode. Over heel Brabant genomen is dit netto dus weer positief nieuws.

Waar echter niemand bij stilstaat, is het feit dat begin vorige eeuw de das in bijna heel Brabant een algemene verschijning was, en niet uitsluitend in Noordoost Brabant. De das kwam voor in het hele grensgebied met Vlaanderen, van Limburg tot aan Zeeuws-Vlaanderen, en stond in contact met de Vlaamse populatie. In dit deel van Brabant is de das, helaas, dus nog steeds uitgestorven.

De uitgestrekte natuurgebieden ten zuiden van de lijn Breda, Tilburg, Oirschot, Eindhoven, Helmond tot aan Asten waar de Zuid-Willemsvaart de 'grens' richting het zuiden vormt, zijn nog steeds uitermate geschikt dassenleefgebied met een bijzonder hoog potentieel om een forse dassenpopulatie te huisvesten. Zo zijn de Chaamsche Bosschen, Landgoed Gorp en Roovert, Landgoed De Utrecht, 't Leenderbos, De Kempen, Weerter en Budelerbergen en de Strabrechtse Heide werkelijk prachtige gebieden. Ze verliezen echter hun pracht door de wetenschap dat de das, als graadmeter voor een mooi, gevarieerd en natuurrijk landschap en de "bekroning" voor al het werk van natuurbehoud en natuurherstel, de grote afwezige is. Dit moet gezien worden als een groot gemis.

Begin vorige eeuw is de das hier door o.a. verkeerstoename en vervolging geheel verdwenen. De kans dat de huidige dassenpopulatie op eigen kracht deze gebieden weer kan bereiken is nihil. Sinds 1980 komt de huidige dassenpopulatie jaarlijks steeds een

klein beetje dichter bij de bovengenoemde lijn. Theoretisch gezien kan een aantal dassen pas over een tiental jaren deze lijn bereiken. Het foerageergebied is hier echter van minder goede kwaliteit, waardoor er maar een handjevol dassen kan leven. Ondertussen staat de tijd niet stil en planologische ontwikkelingen zorgen er voor dat het voor die paar dassen dan steeds moeilijker tot onmogelijk wordt deze lijn over te steken. Stelt u zich eens voor wat het zou betekenen als de dassen wél weer in deze gebieden voorkomen. Dit zou op den duur een flinke vergroting van de Brabantse dassenpopulatie kunnen betekenen. Naar alle waarschijnlijkheid zelfs wel een verdubbeling van het huidige verspreidings-gebied.

Maar dan moet men de das wel een handje helpen. Herintroductie. Het klinkt vreemd. Dassen uitzetten terwijl "het goed gaat met de das". Maar in de praktijk is het minder vreemd. Stroperij van dassen is tegenwoordig bijna uitgebannen door juiste voorlichting en totale vergoeding van alle schade aan landbouwgewassen door het Faunafonds. Tevens zijn er in zuidelijk Noord-Brabant de laatste jaren veel verkeersvoorzieningen zoals tunnels en rasters aangelegd. Hiermee zijn de voornaamste oorzaken van de verdwijning van de das al reeds aangepakt.

De betreffende natuurgebieden zijn zeker nog steeds geschikt voor dassen en het succesverhaal van de herintroductie in de Loonse en Drunense Duinen heeft inmiddels bewezen dat herintroductie werkt. Over het 'kunstmatige' van herintroductie valt te twisten. Dat dassen via natuurlijke weg zuidelijk Noord-Brabant gaan bevolken via dispersie heeft ook mijn voorkeur. De realiteit is echter dat dit een utopie is die, zoals het er nu voor staat, nooit bereikt zal worden. Bovendien, wat is er niet kunstmatig aan het Brabantse landschap? Peel-, heide en bosgebieden zijn ontgonnen en veranderd in akkers en weilanden. Grote productiebossen met naaldhout zijn aangeplant voor de mijnen en steden, dorpen en wegen liggen verspreid door dit geheel. Tegenwoordig worden monotone productiebossen omgezet in gemengde loofbossen en landbouwgronden veranderd in de uitgestrekte heidegebieden van weleer om de natuurwaarden te verhogen en te herstellen naar de situatie zoals die vroeger was. Waarom zouden er dan hier geen dassen uitgezet kunnen worden die in het verre verleden nooit uitgezet zijn, maar wel massaal voorkwamen, en die uiteindelijk wél door mensenhanden verdwenen zijn?

Dassen eten hoofdzakelijk regenwormen en roven zeer zeker geen kippen of ander pluimvee bij (hobby)boeren. De enige schade die ze kunnen veroorzaken is aan landbouwgewassen zoals maïs. Deze schade wordt helemaal vergoed door het Fauna-fonds. Dassen zijn dus niet lastig, sterker nog, je moet heel goed je best doen er überhaupt sporen van te vinden. Ze hebben namelijk een zéér verborgen levenswijze. Op een enkeling na hebben bijna alle mensen, die in het huidige leefgebied van de das wonen, nooit iets van de aanwezigheid van de dassen gemerkt. Slechts een enkele doodgereden das langs de kant van de weg verraadt hun aanwezigheid.

Friso Derikx, voorzitter

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Zandbedden in het bos

Wie rondwandelt in de bosrijke omgeving van de natuurbrug Slabroek (de Maashorst) zal verrast opkijken. Her en der in het bos bevinden zich stroken zand van zo'n 15 meter lengte en 2 meter breedte. De stroken roepen associaties op met de onderlaag voor een fietspad of opritten naar vakantiehuisjes.

Gelukkig is niets van dat alles waar. De zandbedden heten formeel "proefvlakken" en ze worden ingezet voor een monitoringonderzoek door ALTERRA, een onderzoeksinstituut uit Wageningen.

Projectleider Edgar van der Grift omschrijft de doelstelling van het onderzoek aldus: "het achterhalen van het gebruik van de natuurbrug door de verschillende in het omliggende gebied levende diersoorten". De eerste fase van het onderzoek richt zich op zoogdieren. Op de natuurbrug en in de wijde omgeving zijn hiervoor 26 proefvlakken aangelegd. Er is voor gekozen om ze volkomen willekeurig te plaatsen en niet op de meest voor de hand liggende wissels en doorgangen. Deze werkwijze zorgt ervoor dat er een representatief beeld van de zoogdierfauna op en rond de natuurbrug wordt verkregen.

Naast het inventariseren van de diersporen op de natuurbrug en in de wijde omgeving wordt ook het gebruik van de faunatunnels onder de A50 in kaart gebracht.

Tot de komst van de A50 was er volop uitwisseling tussen dassenfamilies aan weerszijden van de provinciale weg Uden-Nistelrode. Bij de aanleg van de A50 zijn diverse dassentunnels én de natuurbrug aangelegd. Het ALTERRA-onderzoek zal uitwijzen welke rol deze maatregelen spelen in het herstel van die uitwisseling.

Het onderzoek startte in augustus 2007 en zal minimaal een jaar lang duren om voldoende resultaten te kunnen registreren. Daarom is het nu nog (veel) te vroeg om conclusies te kunnen trekken. In een volgende Nieuwsbrief zullen we hier op terug komen.

Eenieder die interesse heeft om een bijdrage te leveren aan dit langlopende onderzoek, kan zich melden bij de projectleider (edgar.vandergrift@wur.nl).

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Concurrentie op komst ?

In de Nederlandse fauna neemt de das een unieke plaats in. Verwarring met enige andere diersoort is eigenlijk uit te sluiten. Maar dat lijkt te veranderen door de komst van enkele exotische "look-a-likes", de wasbeer, de wasbeerhond en het stinkdier.

De wasbeer ("raccoon" of kortweg "coon") is afkomstig uit Noord-Amerika, waar hij in grote aantallen voorkomt. Vanwege zijn vacht is hij geliefd bij jagers, terwijl zijn schrandere karakter hem aantrekkelijk maakt als niet-alledaags huisdier. Beide eigenschappen zijn er de oorzaak van dat de wasbeer in West-Europa belandde. Duitsland kent een florerende populatie wasberen door ontsnapte exemplaren uit pelsfarms én gedumpte huisdieren van Amerikaanse militairen.

Wasbeer (Procyon lotor)

Net als de das is het een omnivoor. Hij doet zich tegoed aan kikkers, slakken, bessen, maïs, vogeleieren en restanten van onze consumptie-maatschappij. De wasbeer is een voortreffelijk klimmer en heeft geen enkele moeite met omheiningen. Het liefst maakt hij zijn onderkomen in een holle boom en wanneer hij die niet kan vinden, dan neemt hij genoegen met een vossenbouw of een dassenburcht.

De wasbeerhond is een vreemd heerschap, dat tot de familie van de hondachtigen behoort. In Oost-Europa wordt hij gewaardeerd om zijn lange, ruige vacht, die sterk doet denken aan die van de das. Een enkele Nederlandse pelsdierfarm houdt wasbeerhonden, die door het leven gaan als "Finn raccoon" (Finse wasbeer). De consument voelt weinig voor het dragen van "hondenbont", vandaar die merkwaardige naam. Helemaal onterecht is de naam niet, want de wasbeerhond is inderdaad verwant aan de "raccoon". Het is absoluut geen klimmer; net als een das scharrelt hij op de grond rond.

Wasbeerhond (Nyctereutes procyonides)

De Duitse autoriteiten zijn niet gelukkig met deze ongenode gasten en hebben hen als schadelijke wildsoorten vogelvrij verklaard. Maar door hun opmerkelijke aanpassings-vermogen is hun opmars niet te stoppen; zij hebben zich intussen over vele deelstaten verspreid. Ook Nederland is bereikt, hoewel dat vaak lange tijd onopgemerkt blijft door hun nachtelijk bestaan. In Brabant zouden beide diersoorten volgens kenners al lang "geïnfiltreerd" zijn.

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Af en toe valt een wasbeer of wasbeerhond ten slachtoffer aan het verkeer, waarmee ze hun voorkomen verraden. Exemplaren die op vreemde plaatsen opduiken, zijn steevast huisdieren. Via Internet kan men een alligator, oehoe of dingo aanschaffen en dat geldt ook voor de wasbeer en de wasbeerhond.

Aan dat lijstje moet het stinkdier worden toegevoegd. Het is een marterachtige uit Noord-Amerika, die berucht is door de walgelijke stank van het kliervocht dat hij weg kan spuiten wanneer hij zich bedreigd voelt.

Stinkdier (Mephitis mephitis)

Ook in Nederland wordt het stinkdier door veel mensen gewoon in huis gehouden. Velen vragen zich af wat iemand in hemelsnaam zou moeten met dit dier met zijn hoogst onplezierige stank. In de praktijk worden de geurklieren al jong verwijderd, waarna het zeer slimme dier gehouden kan worden zonder het risico van een onverwachte en hoogst ongewenste stankwolk.

Laatst werden bewoners van het kerkdorp Wijbosch (bij Schijndel) verrast door een wasbeer, die zich in een achtertuin verschanst had. De brandweer moest er aan te pas komen om het doodsbenauwde dier te vangen. Korte tijd daarvoor vonden Liempdenaren een kwijnend stinkdier in de tuin. Lang konden ze niet genieten van dat bijzondere dier, want het stierf nog dezelfde dag.

Voor officiële instanties die zich bezig houden met wildschade worden de zaken er niet eenvoudiger op. Want wie is de ware boosdoener wanneer bijvoorbeeld een kippenhok is geplunderd? Wie foto's van de diersoorten eens rustig vergelijkt, zal snel tot de slotsom komen dat er grote verschillen zijn. Zowel de wasbeer als het stinkdier hebben een lange opvallende staart. En de wasbeerhond heeft helemaal geen strepen op zijn hoofd. Maar van de dader wordt meestal slechts een glimp opgevangen. Vanwege de grijsgrauwe vacht en het zwartwitte kleurpatroon op het hoofd van de "look-a-likes" wordt (te) snel aan een das gedacht.

Europese das (meles meles)

Voorzichtigheid is dus geboden voordat conclusies worden getrokken !

Voor meer informatie zie:
www.dassenwerkgroepbrabant.nl/pages/diersoorten.html

Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Symposium VZZ

Op 18 november 2007 vierde de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) haar 55-jarig bestaan met een symposium in het Provinciehuis te 's-Hertogenbosch. Het programma was gevuld met boeiende lezingen onder het thema "Zoogdierbescherming werkt!".

Uiteraard was de Dassenwerkgroep Brabant ook present en er werden waardevolle contacten gelegd met gelijkgestemde zielen uit de rest van het land.

Bijzondere vermelding verdient de uitreiking van de Dr. Scheygrond-prijs, vernoemd naar een van de pioniers van de VZZ. Dit jaar werd de prijs toegekend aan dassenkenner en -beschermer Hans Vink. Als jongeman raakte hij gefascineerd door dassen en besteedde elk vrij moment aan het zoeken naar dassenburchten in heel Nederland.

De dassenfamilies in Keent (Noordoost Brabant) hadden zijn bijzondere belangstelling. Hij observeerde er menige avond om zekerheid te krijgen over het aantal dieren op elke burcht. Op zich aardige maar geen opzienbarende feiten, tot men zich realiseert dat hij toen in Rotterdam woonde.

Zijn speurtochten bleven niet onopgemerkt. Hij werd uitgenodigd om zijn werkzaamheden voort te zetten voor het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN). Samen met onderzoeker Jaap Wiertz zette Hans menige burcht op de kaart. Aan hen danken we het overzicht van de dassencultuur in 1980 en recenter.

In latere jaren zette hij zich fanatiek in voor het behoud van dassenburchten in het Gooi. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan: wanneer werk of privé-zaken hem naar Brabant voeren, dan bezoekt hij daar steevast burchten die hij ruim 25 jaar terug voor het eerst bezocht.

De Dassenwerkgroep Brabant feliciteert Hans met het behalen van deze bijzondere en verdiende blijk van erkenning.

Uitreiking van de Dr. Scheygrondprijs aan Hans Vink

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Zwart - Witboek

Perikelen rond de Vinkeloord-familie

Precies een jaar geleden meldden we in deze Nieuwsbrief dat de exploitant van recreatiepark Vinkeloord, Libéma, een ondoordringbaar hekwerk van 1200 meter lengte had geplaatst rond een bosgebied met daarin een dassenburcht. Naderhand bleek de burcht met de grond gelijk gemaakt te zijn. De reden is het plan van Libéma om hier een park met vakantiehuisjes te ontwikkelen. Van deze vernieling heeft de Stichting Dassenwerkgroep Brabant melding gemaakt bij onder meer de provincie Noord-Brabant, de gemeente Maasdonk en het ministerie van LNV.

In de tussentijd is er achter de schermen veel gebeurd. Het Regionaal Milieuteam van de politie Brabant-Noord heeft de zaak in onderzoek genomen en van de strafbare feiten proces verbaal opgemaakt. Verder heeft het ministerie van LNV via de Algemene Inspectie Dienst (AID) overtreding van de Flora- en Faunawet geconstateerd. Op grond daarvan is Libéma een aantal maatregelen opgelegd. Na een bezwarenprocedure heeft de rechter de volgende maatregelen gegrond verklaard: Libéma dient openingen in het hekwerk te laten maken die voldoende groot zijn voor dassen en reeën. Verder moeten activiteiten op het terrein, die tot verstoring kunnen leiden, voor onbepaalde tijd gestaakt worden. Voor overtreding van deze maatregelen is een dwangsom opgelegd.

Inmiddels heeft ook de gemeente Maasdonk een uitspraak gedaan met betrekking tot het hekwerk. Omdat het hekwerk in strijd is met het bestemmingsplan dient dit verwijderd te worden. Bij niet opvolgen van deze eis is ook een dwangsom van toepassing. Inmiddels is de termijn die gold voor de verwijdering ruimschoots verstreken. Van enige actie is echter nog altijd geen sprake.

Al die tijd is er op en rond het ingerasterde terrein steeds dassenactiviteit geweest. De dassen hebben geprobeerd elders op het terrein een oude dassenburcht te betrekken. Deze oude burcht bleek echter ook vernietigd te zijn. Uit diverse sporen viel op te maken dat de dassen stelselmatig probeerden het terrein te verlaten. Logisch, want hun voornaamste voedselgebied ligt buiten het terrein. Uiteindelijk bleken de dassen tijdelijk een burchtlocatie gevonden te hebben buiten het hekwerk. Inmiddels is ook deze locatie weer verlaten en lijken de dassen genoegen genomen te hebben met een zwervend bestaan in hun woongebied. Dassenkenners weten dat dit een tijdelijke situatie zal zijn en dat de dassenfamilie zal proberen om haar oorspronkelijke burchten weer te betrekken, mits de situatie zich normaliseert. Kennelijk is er momenteel nog teveel onrust in het gebied, waardoor de dassen niet definitief terugkeren.

In het belang van de das hopen we dat de situatie van vóór de verstoring zo snel mogelijk hersteld wordt en zien we er op toe dat de geplande recreatieve ontwikkelingen geen doorgang zullen vinden.

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Nieuws en wetenswaardigheden

Raadselachtig

Hoewel heel veel bekend is over dassen en hun gedrag verrassen de dieren ons nog regelmatig. Een navrant voorbeeld is afkomstig uit Mariaheide, tussen Veghel en Uden. Afgelopen zomer werd hier een das doodgereden nabij de faunatunnel, die aansluit op de al lang buiten gebruik zijnde spoorlijn (beter bekend als het Duits lijntje). Dat de tunnel onder water staat en het geleidende raster plat ligt, zal daar ongetwijfeld debet aan zijn.

Helaas is dat "oud zeer" geworden bij veel faunavoorzieningen.

Twee dagen later sneuvelt een tweede exemplaar op exact dezelfde plek. Triest, maar ook niet uniek. Wat de voorvallen juist bijzonder maakt: we hebben geen idee wat de bestemming van beide dassen geweest zou kunnen zijn én waar ze vandaan kwamen. Hadden beide dassen de oversteek overleefd, dan zouden ze zo een nieuwbouwwijk ingelopen zijn. Wat ze daar te zoeken hebben? Het enige reisdoel dat we kunnen bedenken, is de (allang vergane) burcht, die zich enkele tientallen meters verderop in het talud van het Duits Lijntje bevond.

Ook is onduidelijk waar de heilloze reis van deze dassen startte. Een blik op de kaart leert dat de dichtstbijzijnde burchten op kilometers afstand liggen. En dat is verder weg dan dassen gewoonlijk reizen.

Mogelijk kan een lezer van de Nieuwsbrief licht werpen op de raadselachtige voorvallen.

Voorzorgsmaatregelen

Wanneer de winter zich weer aankondigt nemen dassen maatregelen om de kou buiten de deur te houden. Met allerlei materiaal dat voorhanden is proppen zij de pijpen van hun burcht dicht, op een enkele na.

Deze dassenfamilie in Uden koos voor een écht Brabantse oplossing: maïsstengels !

Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Brabant Dassenland

Stichting Dassenwerkgroep Brabant wenst alle lezers van de Nieuwsbrief fijne feestdagen en een dasvriendelijk 2008